

УДК 657.422.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-3-45>**Тополенко Н.М.***кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університету митної справи та фінансів***Маковська В.С.***студент
Університету митної справи та фінансів***Topolenko Nadiia***Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of Accounting, Auditing, Analysis and Taxation Department
University of Customs and Finance***Makovskaya Viktoriia***Student
University of Customs and Finance*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

FEATURES OF CASH ACCOUNTING IN FOREIGN COUNTRIES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто актуальні питання з обліку грошових коштів та їх еквівалентів в зарубіжних країнах. Висвітлено сутність поняття "грошові кошти" в межах організаційно-правової форми господарювання. Розглянуто теоретичні основи організації обліку грошових коштів та їх особливості у зарубіжних фірмах. Розкрито поняття "фонд дрібної каси" як одна з найважливіших особливостей обліку в зарубіжних країнах. Відображено господарські операції з обліку дрібних сум. Наведено класифікацію грошових коштів згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Відзначено особливості відображення грошових коштів у бухгалтерському обліку. Досліджено порядок та досвід зарубіжних країн у веденні обліку дрібної каси. Запропоновано шляхи вдосконалення контролю щодо витрачання готівки на неналежні цілі.

Ключові слова: готівка в касі, грошові кошти, фонд дрібної каси, еквіваленти грошових коштів, авансова система, система підзвітних сум, ліквідні активи, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены актуальные вопросы по учету денежных средств и их эквивалентов в зарубежных странах. Освещена сущность понятия «денежные средства» в пределах организационно-правовой формы хозяйствования. Рассмотрены теоретические основы организации учета денежных средств и их особенности в зарубежных фирмах. Раскрыто понятие «фонд мелкой кассы» как одна из важнейших особенностей учета в зарубежных странах. Отражены хозяйственные операции по учету мелких сумм. Приведена классификация денежных средств в соответствии с международными стандартами бухгалтерского учета. Указаны особенности отражения денежных средств в бухгалтерском учете. Исследованы порядок и опыт зарубежных стран в ведении учета мелкой кассы. Предложены пути совершенствования контроля по расходованию наличных на ненадлежащие цели.

Ключевые слова: наличные деньги в кассе, денежные средства, фонд мелкой кассы, эквиваленты денежных средств, авансовая система, система подотчетных сумм, ликвидные активы, международные стандарты бухгалтерского учета.

ANNOTATION

The success of an enterprise is possible only if you have the necessary amount of money, that is, they are the main source of operation of the business. Most of the operations in the enterprise

associated with the cash flows, so cash is the factor that determines solvency, which in turn characterizes the ability of companies to conduct economic activities. Organization of accounting of funds is quite time-consuming and risky, because every mistake can lead to distortion of financial statements, and also affect management decisions. Cash is the most liquid assets in the enterprise, the success of the enterprise is the rational use and distribution of funds. The article considers actual issues of accounting cash and cash equivalents in foreign countries. Illuminated the essence of the concept "cash" within the framework of the organizational – legal forms of management. Theoretical foundations of accounting funds and their peculiarities in foreign firms. The analysis of recent research and publications reflected the opinions of scholars on the issues of accounting of funds in foreign countries. The concept of the "petty cash Fund" as one of the most important characteristics of accounting in foreign countries. Reflected the economic operations of the small amounts. Classification of funds in accordance with international accounting standards. Features of reflection of cash in the accounting records. Researched the procedure and the experience of foreign countries in the accounting of the petty cash Fund. Suggested ways of improving control over the spending of cash for improper purposes. The aim of this work is to study the peculiarities of accounting of funds in foreign countries, identifying their shortcomings and development of recommendations for their improvement. The relevance of this topic lies in the fact that at the present stage of development of the economy, there are constant processes of harmonization of accounting systems. Therefore, modern professionals need to know and understand the basic principles and approaches to organization of accounting in foreign countries and to know their characteristics for later use.

Key words: cash on hand, cash, small cash fund, cash equivalents, advance system, system of accountable amounts, liquid assets, international accounting standards.

Вступ та постановка проблеми. В умовах глобалізації все більше зростають потреби в отриманні інформації щодо зарубіжного досвіду з організації бухгалтерського обліку. Ця потреба визначається розвитком вільних економічних зон, економічної інтеграції країн та створення міжнародних корпорацій. Ефективність діяльності підприємства полягає у безперервному русі грошових коштів, оскільки грошові кошти є робочим капіталом, для забез-

печення єдності виробництва й обігу коштів. Від наявності та відсутності коштів залежить конкурентноздатність та фінансовий стан підприємств, фірм, корпорацій тощо. Наближення вітчизняної системи обліку до міжнародних стандартів та процеси гармонізації систем бухгалтерського обліку у світі вимагають від сучасних фахівців знання основних концепцій та підходів до організації обліку в зарубіжних країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оскільки на теперішньому етапі розвитку бухгалтерського обліку йдеться про процеси гармонізації, дослідження організації обліку грошових коштів у зарубіжних країнах є актуальним питанням, яке стало об'єктом дослідження багатьох науковців, таких як Н.С. Акімова, А.О. Безгодкова, А.П. Грінько, О.М. Губачова, В.В. Дергачова, О.Л. Ерьоміна, В.Д. Зелікман, С.І. Мельник, Н.Є. Скоробогатова, Т.М. Слесар, Л.М. Шик та інші.

Метою статті є дослідження особливостей бухгалтерського обліку грошових коштів у зарубіжних країнах, виявлення їхніх недоліків і розроблення рекомендацій щодо їх удосконалення.

Результати дослідження. Грошові кошти та їх еквіваленти є невід'ємною складовою частиною ефективного функціонування підприємства. Вони є дже-релом життєвої сили фірми, оскільки за відсутності оборотності оборотних активів фірма стане фінансово нестійкою та збанкрутує. Грошові кошти становлять основну частину ліквідних активів підприємства. Відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку США, ліквідні активи включають грошові кошти, короткострокові інвестиції, рахунки та векселі до отримання [1, с. 18].

Закордонні компанії вкладають вільні кошти у короткострокові високоліквідні цінні папери з метою отримання прибутку. Такі короткострокові високоліквідні інвестиції належать до еквівалентів грошових коштів (cash equivalents). Їх особливість у тому, що вони не мають значного ризику зміни своєї вартості і легко конвертуються у суми грошових коштів [2].

До міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСБО), які регулюють питання обліку грошових коштів, належить міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 7 “Звіт про рух грошових коштів” [3].

Відповідно до МСБО № 7, до грошових коштів належить: готівка в касі, банкноти; валюти і депозити до запитання; поточні і депозитні рахунки в банках, на яких немає обмежень [3]. Крім того, до грошових коштів належать: банківські переказні векселі, ощадні рахунки, чеки. Склад грошових коштів у зарубіжних країнах наведено на рис. 1.

Зазначимо, що згідно із зарубіжним обліком грошові кошти підприємства поділяються на дві категорії: грошові кошти в касі та грошові кошти в банку.

Грошові кошти відображаються в обліку за фактичною номінальною вартістю. Усі грошові кошти, що можуть бути використані для поточних операцій або задоволення поточних зобов'язань, а також еквіваленти грошових коштів у балансі закордонних компаній показуються однією статтею.

Суттєвою особливістю обліку грошових коштів, які не використовуються для поточних операцій у зарубіжних країнах (внаслідок певних обмежень), є те, що вони не відносяться до статті “Грошові кошти”, а відображаються окремо на рахунках “Інвестиції та фонди” або “Інші активи”. Такі обмеження можуть бути спричинені рішенням управління компанії про використання певної суми на якісь конкретні цілі (наприклад, купівля промислового обладнання).

Іншим випадком, коли виникають обмеження на використання грошових коштів підприємства, є вимога банку постійно тримати на банківському рахунку певну незнижувану суму коштів, на яку не нараховуються відсотки або нараховуються низькі відсотки. Формування такого залишку грошових коштів може бути однією з умов видання підприємству бланкового кредиту чи надання інших видів банківських послуг.

Назва таких коштів – компенсаційні залишки (compensating balances).

Відображення компенсаційного залишку у балансі залежить від виду обмеження та класифікації пов'язаного з ним боргу.

Важливою особливістю обліку грошових коштів у зарубіжних країнах, на наш погляд, є здійснення дрібних платежів, які мають назву “фонд дрібної каси” (petty cash).

Зарубіжні компанії зазвичай мають регулярні витрати, наприклад: купівля поштових марок, придбання офісного інвентаря, витрати

Рис. 1. Склад грошових коштів в зарубіжних країнах

на транспорт тощо. Наслідком цього є постійне виписування й отримання чеків із каси, що є незручним процесом і несе значні витрати для компанії. Тому для запобігання цьому недоліку в компанії створюється фонд дрібної каси. Відповідальність та обов'язки стосовно обліку покладають на окрему особу. Крім того, ця система операцій може мати назву "авансова система" (або "система підзвітних сум"). Вона передбачає створення фонду, здійснення виплат за рахунок фонду та його періодичне поповнення (один раз на тиждень, місяць).

Адміністрація компанії попередньо планує необхідні витрати, їх обсяг і ви-значає розмір фонду дрібних сум. У США під час видачі готівки виписується ваучер, на якому зазначається дата, сума та призначення платежу. Витрата грошей відбувається тільки на передбачені цілі. Залишок готівки та загальна вартість ваучерів повинні в сумі становити фіксовану величину фонду дрібних сум.

Якщо під час перевірки дрібної каси виявляються розбіжності, то вони відображаються на рахунку "Нестача/надлишок грошових коштів". У кінці звітного періоду дебетове сальдо (нестачі) включається до складу загальних операційних витрат, а кредитове (надлишки) – до інших доходів (за загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку США) [2].

Облік грошових коштів у Великобританії має відмінності від обліку в США. У момент видачі готівки з дрібної каси проводяться записи з дебету рахунків відповідних видатків і кредиту рахунку дрібної каси, а під час поповнення дрібної каси (на суму здійснених видатків), відповідно, дебетується рахунок "Дрібна каса грошових коштів".

Аналогічно здійснюється облік каси дрібних витрат у Єгипті. У цьому разі попередньо визначається сума дрібних витрат на певний період і виписується чек на всю суму. Касир витрачає кошти за квитанціями та рахунках і фіксує їх у журналі каси дрібних витрат [2].

Господарські операції з обліку дрібних сум відображається таким чином:

1. Створення фонду дрібних сум:

Дт "Фонд дрібних сум"

Кт "Грошові кошти" (або "Каса")

2. Виплати з фонду дрібних сум:

Дт "Канцелярські витрати"

Дт "Поштові витрати"

Кт "Фонд дрібних сум"

3. Поповнення фонду дрібних сум:

Дт "Фонд дрібних сум"

Кт "Грошові кошти"

4. На суму нестачі грошових коштів у фонді дрібних сум:

Дт "Нестачі / надлишки грошових коштів"

Кт "Грошові кошти"

5. На суму надлишку грошових коштів у фонді дрібних сум:

Дт "Грошові кошти"

Кт "Нестачі / надлишки грошових коштів"

[1, с. 18].

Зазначимо, що рахунок "Фонд дрібних сум" у зарубіжних країнах актив-ний, балансовий. По дебету відображається надходження (поповнення) грошових коштів до фонду дрібних сум, по кредиту – оплата поточних витрат за рахунок коштів фонду (лише на передбачені витрати). Дебетове сальдо показує залишок коштів у фонді.

Особливості обліку малої (дрібної) каси на зарубіжних підприємствах під час її створення, використання та поповнення розглянемо на прикладі.

Приклад.

Сума витрат за ваучерами (квитанціями) становить станом на певну дату 160 дол., зокрема:

– поштові витрати – \$160;

– транспортні витрати – \$72;

– канцелярські витрати – \$68;

– інші адміністративні витрати – \$20.

Фонд дрібних витрат має бути поповненим на суму \$320 з одночасним відображенням витрат у таких бухгалтерських проведеннях:

Д-т рах. "Поштові витрати" \$160;

Д-т рах. "Транспортні витрати" \$72;

Д-т рах. "Канцелярські витрати" \$68;

Д-т рах. "Інші витрати" \$20 ;

К-т рах. "Грошові кошти (Каса)" \$320.

Нестачі або надлишки у фонді дрібних сум відображають на рахунку "Нестачі або надлишки по касі".

Особливості відображення в обліку нестачі фонду дрібних сум:

Д-т рах. "Нестачі або надлишки по касі";

К-т рах. "Грошові кошти".

Особливості відображення в обліку надлишків фонду дрібних сум:

Д-т рах. "Грошові кошти";

К-т рах. "Нестача або надлишки по касі".

Фонд із видачі готівки має застосовувати більш жорсткі умови для запобігання витрачання коштів на неналежні цілі. Квитанції на видачу грошових коштів із фонду дрібних сум необхідно погашати після отримання за ними готівки з метою запобігання їх наступному використанню та зловживань виплатами із фонду дрібних сум [4, с. 68].

Висновки. Бухгалтерський облік є складовою частиною системи економічної інформації й управління. Управління підприємством у зарубіжних країнах вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їхнє використання, власний капітал, зобов'язання і фінансові результати діяльності. Отже, в економіці постійно зростає роль бухгалтерського обліку та економічного аналізу діяльності підприємств.

Розвиток господарських зв'язків в умовах ринку значно розширює кількість користувачів обліковою і звітною інформацією. Ними є не тільки працівники управління, безпосередньо пов'язані з підприємництвом, але і зовнішні користувачі інформації, що мають прямий фінансовий інтерес:

– банки – під час ухвалення рішення про надання кредитів;

– постачальники – під час укладання договорів на постачання товарно-матеріальних цінностей;

– інвестори, засновники, акціонери, яких цікавить рентабельність вкладеного капіталу і можливість одержання прибутків (дивідендів).

Кошти, необхідні для забезпечення єдності виробництва й обігу, опосередковують зміну форм руху авансованого капіталу з грошової в товарну і з товарної у грошову.

Готівка в касі підприємства утворюється з надходжень грошових коштів за надані послуги, продані товари або з інших законних джерел і готівки, отриманої у банку на заробітну плату й інші потреби, у встановлених законом випадках.

Таким чином, в умовах ринкової економіки найбільш ліквідна частина майна підприємства, організації, корпорації, фірми – кошти – становлять її робочий капітал. Від розміру коштів і чіткої постановки бухгалтерського обліку залежить фінансова стійкість фірми, її платоспроможність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ерьоміна О.Л., Безгодкова А.О., Зелікман В.Д. Облік у зарубіжних країнах : Навчальний посібник. 2017. 131 с.
2. Литвин Н.Б. Облік у зарубіжних країнах : Навчальний посібник. К. : Атіка, 2007. 208 с.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності № 7 «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-07_ukr_2018.pdf
4. Облік в зарубіжних країнах : навчальний посібник / Н.С. Акімова, А.П. Грінько, О.В. Топоркова, Т. А. Наумова, Н.С. Ковалевська, Л.О. Кирильєва, В.В. Янчев. Х. : ХДУХТ, 2016. 288 с.

REFERENCES:

1. Eromina O.L., Bezghodkova A.O., Zelikman V.D. Oblik u zarubizhnykh krainakh: Navchalnyi posibnyk. 2017. 131 s.
2. Lytvyn N.B. Oblik u zarubizhnykh krainakh: Navchalnyi posibnyk. K.: Atika, 2007. 208 s.
3. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti # 7 «Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv» [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-07_ukr_2018.pdf
4. Oblik v zarubizhnykh krainakh: navchalnyi posibnyk / N.S. Akimova, A.P. Hrinko, O.V. Toporkova, T. A. Naumova, N.S. Kovalevska, L.O. Kyrylieva, V.V. Yanchev. Kh.: KhDUKht, 2016. 288 s.